

ANALIZA UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO DLA GMINY BARANOWO

BARANOWO, 2024

Wykonawca:

Zakład Analiz Środowiskowych Eko-precyzja

43-450 Ustroń ul. Sikorskiego 10

tel. +48 512 110 314; fax (33) 487 63 98

biuro@eko-precyzja.eu

eko-precyzja

Spis treści:

1. Wyjaśnienie pojęcia ubóstwa energetycznego.	4
2. Przyczyny problemu ubóstwa energetycznego.....	5
3. Grupa osób ubogich energetycznie.	8
4. Położenie i podstawowe parametry gminy.....	9
5. Ocena problemu ubóstwa energetycznego na terenie Gminy Baranowo.....	9
5.1. Cechy społeczno-demograficzne.....	11
5.2. Charakterystyka budynków, wpływająca na efektywność energetyczną.	14
6. Raport z realizacji prac terenowych	22
7. Rola gminy w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego.	23
8. Identyfikacja potrzeb inwestycyjnych w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, które zamieszkują gospodarstwa zagrożone ubóstwem energetycznym.	26
9. Podsumowanie.	28

Spis tabel:

Tabela 1. Liczba instytucji, do których wnioskowano o udostępnienie danych.....	10
Tabela 3. Świadczenia pomocy społecznej udzielone w 2023 r.	11
Tabela 3. Rodzinne świadczenia pomocy społecznej udzielone w 2023 r.	12
Tabela 4. Wyniki inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie gminy Baranowo.....	16
Tabela 4. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Baranowo na nisko- i wysokosprawne.	19
Tabela 5. Liczba budynków mieszkalnych wg roku budowy.	20
Tabela 7. Wskaźniki umożliwiające oszacowanie kosztów inwestycji.	26
Tabela 8. Oszacowanie kosztów inwestycji niskoemisyjnych.	27

Spis rysunków:

Rysunek 1. Skala ubóstwa energetycznego w Polsce ze względu na jego przyczynę.	7
Rysunek 2. Świadczenia pomocy społecznej udzielone w 2023 r.	12
Rysunek 3. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Baranowo na nisko- i wysokosprawne.	19
Rysunek 4. Liczba obiektów mieszkalnych wg roku budowy.	21

1. Wyjaśnienie pojęcia ubóstwa energetycznego.

Problem ubóstwa energetycznego pierwszy raz dostrzeżono i zdefiniowano w Wielkiej Brytanii. Wypracowano tam definicję zjawiska, która brzmi: w sytuacji ubóstwa energetycznego znajduje się gospodarstwo domowe, które na utrzymanie dostatecznego poziomu ogrzewania musi przeznaczyć więcej niż 10% swojego dochodu. W wielu krajach właśnie ta definicja została przyjęta jako wyjściowa.

Definicja ubóstwa energetycznego została również scharakteryzowana przez dwóch polskich autorów, D. Owczarek i A. Miazga, którzy opisują ubóstwo energetyczne jako zjawisko polegające na doświadczeniu trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę, na które składa się utrzymanie adekwatnego standardu ciepła i zaopatrzenie w pozostałe rodzaje energii służące zaspokojeniu w adekwatny sposób podstawowych potrzeb funkcjonowania biologicznego i społecznego członków gospodarstwa domowego.¹

Zgodnie z ustawą Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2022 poz. 1385 z późn. zm.), ubóstwo energetyczne oznacza sytuację, w której gospodarstwo domowe prowadzone przez jedną osobę lub przez kilka osób wspólnie w samodzielny lokalu mieszkalnym lub w budynku mieszkalnym jednorodzinnym, w którym nie jest wykonywana działalność gospodarcza, nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia, w przypadku gdy gospodarstwo domowe łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) Osiąga niskie dochody,
- 2) Ponosi wysokie wydatki na cele energetyczne,
- 3) Zamieszkuje w lokalu lub budynku o niskiej efektywności energetycznej.

Określając zjawisko ubóstwa energetycznego, EU Energy Poverty Observatory² (2021) wskazuje, że: „odpowiednie ogrzewanie i chłodzenie, oświetlenie, energia do zasilania urządzeń to podstawowe usługi konieczne do zagwarantowania godnego poziomu życia i zdrowia obywateli. Ponadto dostęp do tych usług energetycznych umożliwia obywatelom Europy realizację swojego potencjału i zwiększa inkluzywność społeczną. Gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym doświadczają niewystarczającego poziomu podstawowych usług energetycznych ze względu na połączenie wysokich wydatków

¹ D. Owczarek, A. Miazga „Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczne grupy”, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015

² www.energypoverty.eu

na energię, niskich dochodów gospodarstw domowych, nieefektywnych budynków i urządzeń oraz szczególnych potrzeb energetycznych gospodarstw domowych”. Zatem zgodnie z sugestią Komisji Europejskiej ubóstwo energetyczne powstaje wtedy, gdy niskim dochodom gospodarstwa domowego towarzyszą wysokie koszty energii oraz niska efektywność energetyczna mieszkań. Podstawowy problem związany z pomiarem ubóstwa energetycznego polega na tym, że równocześnie trzeba badać bardzo różne kategorie, w tym dochody, potrzeby energetyczne generowane przez wielkość i skład gospodarstwa domowego oraz klasę energetyczną mieszkań.

W związku z brakiem szczegółowych analiz dotyczących problemu ubóstwa energetycznego oraz z brakiem wytycznych do ich wykonywania, przygotowano Metodykę Analizy Ubóstwa Energetycznego dla Gmin, która stanowi źródło wiedzy dla samorządów i ułatwia identyfikację osób narażonych na to zjawisko.

Na potrzeby opracowania niniejszej diagnozy przyjęto definicję zaproponowaną w Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla gmin:

Ubóstwo energetyczne występuje wtedy, gdy gospodarstwo domowe nie jest w stanie zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu, oświetlenia i energii do zasilania urządzeń, w wyniku połączenia niskich dochodów, wysokich wydatków energetycznych i niskiej efektywności energetycznej w domu.

Kryteria ubóstwa energetycznego kwalifikujące do programów redukcji ubóstwa energetycznego określa się każdorazowo w programach wprowadzających instrumenty redukcji ubóstwa energetycznego³.

2. Przyczyny problemu ubóstwa energetycznego.

Zapewnienie ciepła i energii elektrycznej w miejscu zamieszkania stanowi jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Sposoby realizacji tej potrzeby determinowane są przez szereg czynników związanych z jakością zajmowanego budynku, wielkością lokalu, wykorzystywanym źródłem ogrzewania, efektywnością urządzeń AGD, składem gospodarstwa domowego i jego dochodami oraz poziomem wiedzy o zachowaniach energooszczędnych. Z ubóstwem energetycznym mamy do czynienia, gdy gospodarstwo

³ Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2022 poz. 1385 z późn. zm.)

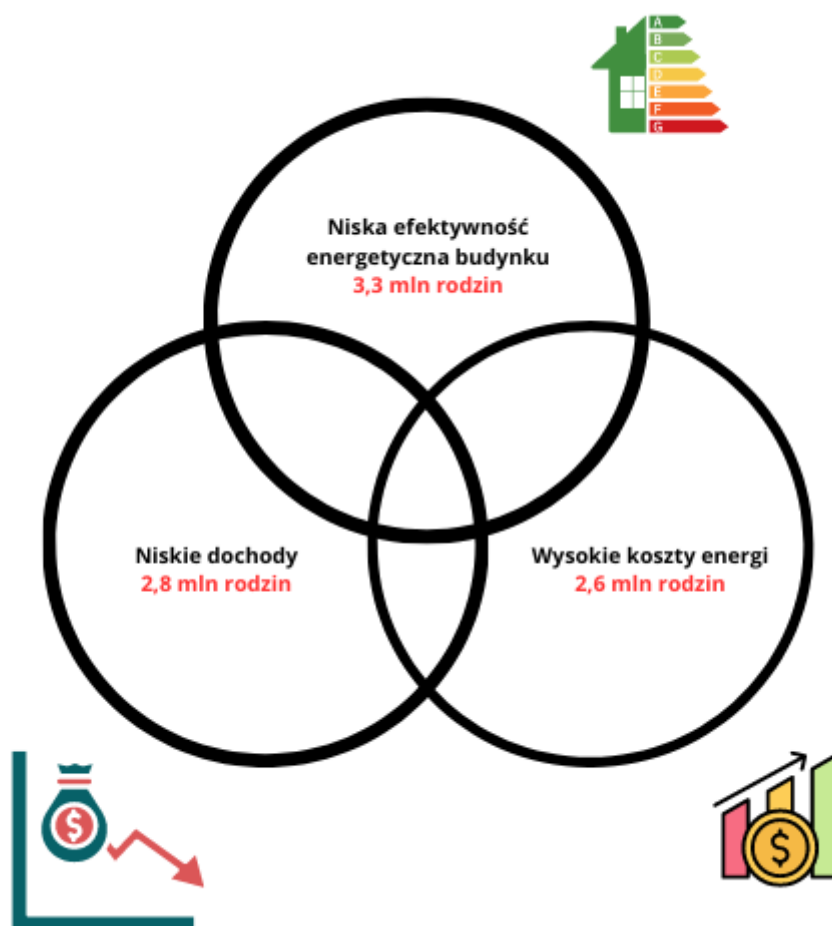
domowe „doświadcza trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę”⁴. Zjawisko to przejawia się m.in. odczuwanym brakiem komfortu cieplnego, zaległościami w opłatach za rachunki lub wysokimi wydatkami na energię, w szczególności gdy obciążają one budżet w stopniu uniemożliwiającym zaspokojenie innych, podstawowych potrzeb.

Zatem najistotniejszymi powodami ubóstwa energetycznego w gospodarstwie domowym są:

- 1) **Niska efektywność energetyczna budynku (przyczyny techniczne)** – występują, kiedy miejsce zamieszkania charakteryzuje się niskim poziomem efektywności energetycznej, co sprawia, że utrzymanie optymalnego standardu ciepła wymaga większych wysiłków. Inną przyczyną jest wadliwe działanie instalacji grzewczych, nieadekwatne do ogrzania danego mieszkania. Większe zużycie energii na ogrzanie pociąga za sobą większe wydatki i tym samym uszczuplenie rozporządzalnych zasobów gospodarstwa domowego, które mogą być przeznaczone na inne cele (często również o charakterze wydatków podstawowych). Niska efektywność energetyczna budynków i instalacji może również skutkować niewystarczającym dogrzaniem mieszkania, przez co optymalny standard ciepła nie może być utrzymany. Również nieefektywne energetycznie urządzenia gospodarstwa domowego np.: żarówki, sprzęt RTV i AGD mogą prowadzić do wyraźnego zwiększenia wydatków z budżetu domowego i tym samym zmniejszenia jego dochodu rozporządzalnego po uiszczeniu opłat energetycznych.
- 2) **Niskie dochody (przyczyny ekonomiczne)** – występują w przypadku deprivacji zasobów ekonomicznych, która w konsekwencji może prowadzić do zaległości w opłatach za energię i odcięcie od źródeł energii lub oszczędzania na ogrzewaniu, aby zmniejszyć koszty rachunków za energię. Do tej grupy przyczyn należy zaliczyć również niewłaściwe zarządzanie budżetem domowym, które wpływa na trudności z pokryciem wydatków mieszkaniowych. Można wyobrazić sobie sytuację, w której gospodarstwo domowe funkcjonuje w budynku o optymalnej efektywności energetycznej oraz posiadającym sprawne urządzenia grzewcze i elektryczne, jednak z racji na deprivację materialną nie jest w stanie utrzymać optymalnego standardu ciepła oraz pokryć pozostałych niezbędnych wydatków energetycznych. Ta grupa przyczyn najbardziej zbliża w swojej charakterystyce ubóstwo energetyczne do ubóstwa ekonomicznego.

⁴ D. Owczarek, A. Miazga „Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczna grupy”, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015

- 3) **Wysokie wydatki na energię (przyczyny związane z postawami wobec efektywnego wykorzystania energii)** – występują, gdy niewłaściwe używanie urządzeń prowadzi do znacznych strat energetycznych i w konsekwencji do zwiększenia wydatków energetycznych ponad poziom, na który może pozwolić sobie gospodarstwo domowe. Grupa tych przyczyn ma wymiar poznawczy, behawioralny i emocjonalny. Przykładem takich działań jest wietrzenie mieszkania przy odkręconych kaloryferach, pozostawianie urządzeń pobierających energię elektryczną bez potrzeby. W tym obszarze głównym moderatorem zachowań jest wiedza o efektywnym wykorzystaniu urządzeń grzewczych i elektrycznych czy też wiedza o inwestycjach w urządzenia o wyższej efektywności energetycznej (żarówki energooszczędne, termoizolacja budynków itd.).

Rysunek 1. Skala ubóstwa energetycznego w Polsce ze względu na jego przyczynę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania Budżetów Gospodarstw Domowych (GUS, 2021).

Obecnie obciążenie budżetów domowych kosztami energii wzrasta w wyniku wojny w Ukrainie, niestabilności cen na rynkach energii i embargo na dostawy węgla z Rosji, który w większości był zużywany przez gospodarstwa domowe i małe ciepłownie.

Różnice w obciążeniu budżetów domowych kosztami energii wskazują, że wzrost cen będzie silniej obciążał mniej zamożne rodziny. Co więcej, sytuacja materialna tych gospodarstw utrudni podjęcie inwestycji w termomodernizację i wymianę źródeł ciepła.

3. Grupa osób ubogich energetycznie.

Złożoność zjawiska ubóstwa energetycznego sprawia, że problem dotyczy nie tylko osób w trudnej sytuacji materialnej, choć emeryci, renciści i osoby z niskimi dochodami stanowią blisko połowę osób dotkniętych ubóstwem energetycznym w Polsce. Gwałtownie rosnące ceny paliw i energii, użytkowanie energochłonnych urządzeń, duże straty ciepła w budynku lub zły stan zdrowia to przykładowe czynniki, które sprawiają, że problem może dotyczyć także rodzin, które nie są ubogie w zakresie dochodowym. Z całą pewnością wydatki na energię silniej obciążają budżety domowe mniej zamożnych gospodarstw domowych. Najuboższe rodziny w 2020 roku, a więc jeszcze przed gwałtownymi zmianami cen, wydawały miesięcznie na energię średnio około 350 zł, co stanowiło ponad 1/3 ich dochodów. Dla porównania, wśród najzamożniejszych gospodarstw domowych, wydatki na energię i paliwa wynosiły około 650 zł, ale stanowiły mniej niż 5% ich dochodów⁵.

Opierając się na danych ogólnokrajowych można stwierdzić, że zjawiskiem ubóstwa energetycznego najbardziej zagrożone są:

- Osoby starsze i samotne oraz rodziny wielodzietne mieszkające w dużych domach,
- lokatorzy starych, komunalnych kamienic,
- ubodzy mieszkańcy wolnostojących domów.

⁵ Badanie Budżetów Gospodarstw domowych (GUS, 2021).

4. Położenie i podstawowe parametry gminy⁶.

Gmina Baranowo jest jedną z jedenastu gmin w powiecie ostrołęckim, położoną w północnej części województwa mazowieckiego. Zajmuje obszar około 198 km² i obejmuje 31 miejscowości.

Gmina graniczy z gminami Kadzidło, Myszyniec, Lelis, Krasnosielc, Olszewo-Borki, Jednorożec oraz Chorzele. Przez jej teren przepływają dwie rzeki: Omulew i Płodownica.

Baranowo, jako centralna miejscowość gminy, znajduje się 25 km od Ostrołęki i 40 km od Przasnysza, które są ważnymi ośrodkami pracy dla mieszkańców. Sieć drogowa w gminie obejmuje łącznie 178 km dróg, łącząc poszczególne wsie.

5. Ocena problemu ubóstwa energetycznego na terenie Gminy Baranowo.

W „Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin” przygotowanej przez Krajową Agencję Poszanowania Energii (KAPE) zastosowano dwa podejścia do identyfikacji zjawiska ubóstwa energetycznego w gminie. Pierwsze z nich ma na celu wstępną i bardzo ogólną identyfikację problemu. Opiera się na zebranych ogólnych danych, które wskazują liczbę osób potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Z tego też względu identyfikacja ta obarczona będzie błędem, wskaże jednak ogólny odsetek mieszkańców potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Metoda ta pozwala na szybkie zebranie danych i oparta jest na danych zbiorowych, bez wskazania konkretnych osób narażonych na problem ubóstwa energetycznego. Drugie podejście opiera się na pogłębionych wywiadach.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano metodę mieszaną, tj. oszacowano problem opierając się na zebranych ogólnych danych (danych statystycznych) oraz danych zebranych w ramach prowadzonej ankietyzacji terenowej i wizji lokalnej.

Wyróżnia się dwie grupy czynników warunkujących ubóstwo energetyczne:

- pierwszą grupę stanowią cechy społeczno-demograficzne populacji, determinujące poziom dochodów oraz ryzyko ubóstwa,

⁶ <https://www.baranowo.pl/184,informacje-o-gminie>

- drugą stanowią elementy charakterystyki budynków, które wpływają na efektywność energetyczną (wiek budynku, powierzchnia mieszkania na jedną osobę i rodzaj źródła ogrzewania).

W celu dotarcia do grupy osób narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego podjęto współpracę z różnymi instytucjami, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami typu NGO, fundacjami i osobami mogącymi posiadać wiedzę w zakresie osób ubogich energetycznie na analizowanym terenie.

Poniższa tabela przedstawia rodzaj danych, o które wnioskowano w celu pozyskania informacji do stworzenia diagnozy.

Tabela 1. Liczba instytucji, do których wnioskowano o udostępnienie danych.

INSTYTUCJA	RODZAJ DANYCH
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	• liczba gospodarstw domowych pobierających zasiłki, dodatki energetyczne i dodatki mieszkaniowe • liczba gospodarstw domowych pobierających świadczenia dla niepełnosprawnych lub rodzinne • lista osób potrzebujących.
Urząd Gminy Baranowo	• deklaracje dotyczące gospodarowania odpadami (liczba osób w gospodarstwie, liczba gospodarstw domowych zalegających w opłatach) • liczba gospodarstw domowych zadłużonych w podatku od nieruchomości.
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	• liczba gospodarstw domowych zakwalifikowanych do Programu Czyste Powietrze.
Główny Urząd Statystyczny	• Dane dotyczące skali ubóstwa na terenie powiatu ostrołęckiego, gminy Baranowo.
CEEB	• rodzaj źródła ciepła.

Źródło: opracowanie własne.

Można stwierdzić, że najważniejszym punktem analizy było pozyskanie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej, gdyż jest on instytucją publiczną, która udziela wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, a zatem tym, które z całą pewnością mają również problemy z zapewnieniem sobie odpowiednich warunków komfortu cieplnego.

5.1. Cechy społeczno-demograficzne.

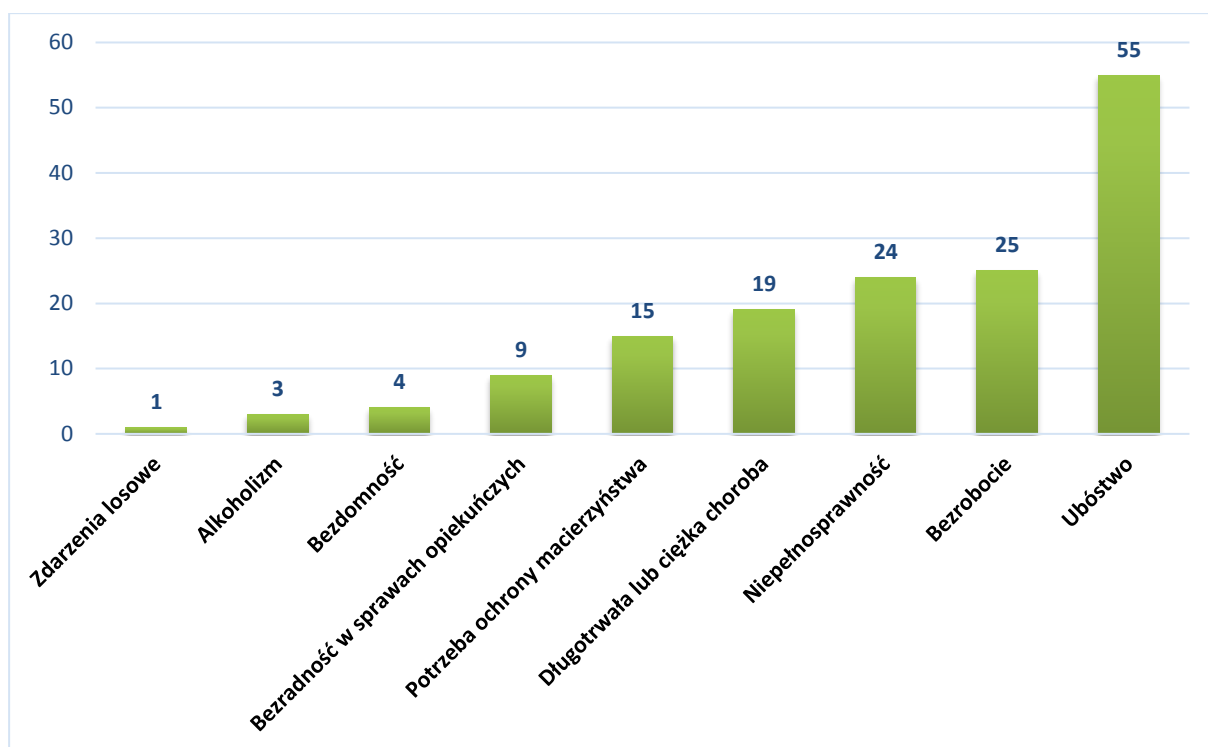
Głównym celem Ośrodka Pomocy Społecznej w Baranowie jest pomoc wszystkim mieszkańcom gminy, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, poprzez umożliwienie im przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Celem Ośrodka jest również profilaktyka czyli podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu trudnych sytuacji. Świadczenia z pomocy społecznej są kategorią świadczeń pieniężnych oraz niepieniężnych i tworzą rozbudowany i zróżnicowany katalog. Świadczenia pieniężne są popularną kategorią pomocy społecznej i najbardziej pożądaną przez świadczeniobiorców.

Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy w Baranowie, w 2023 roku beneficjentami pomocy społecznej były 155 rodziny, w których skład wchodziły 194 osoby (w tym osoby w wieku szkolnym). We wskazanym powyżej roku 86 rodzin skorzystało ze wsparcia w formie pracy socjalnej. Informacje na temat przyczyn udzielania świadczeń z tytułu pomocy społecznej zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Świadczenia pomocy społecznej udzielone w 2023 r.

Lp.	Powody przyznania pomocy	Liczba rodzin ogółem
1.	Zdarzenia losowe	1
2.	Alkoholizm	3
3.	Bezdomność	4
4.	Bezradność w sprawach opiekuńczych	9
5.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	15
6.	Długotrwała lub ciężka choroba	19
7.	Niepelnosprawność	24
8.	Bezrobocie	25
9.	Ubóstwo	55
Suma:		155

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy w Baranowie.

Rysunek 2. Świadczenia pomocy społecznej udzielone w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych zestawionych powyżej, ponad 35% wszystkich świadczeń z tytułu pomocy społecznej przekazywanych jest z powodu ubóstwa. Drugą przyczyną w kolejności jest bezrobocie, na trzecim miejscu znajduje się niepełnosprawność. Wszystkie te powody powiązane są z osobami, które mogą być szczególnie narażone na zjawisko ubóstwa energetycznego – łącznie stanowią ponad 67% wszystkich rodzin, które otrzymują wsparcie.

Dane na temat rodzinnych świadczeń realizowanych przez GOPS w 2023 roku przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Rodzinne świadczenia pomocy społecznej udzielone w 2023 r.

Świadczenie	Jednostka miary	2023
Rodziny, które otrzymywały zasiłek rodzinny wraz z dodatkami	ilość rodzin	308
Zasiłek pielęgnacyjny	ilość osób	94
Świadczenie pielęgnacyjne	ilość osób	62
Specjalny zasiłek opiekuńczy	ilość osób	1
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	ilość rodzin	27
Świadczenie rodzicielskie	ilość rodzin	17
Karta Dużej Rodziny	ilość osób	98
Fundusz alimentacyjny	ilość rodzin	18
Zasiłki stałe	ilość osób	17

Świadczenie	Jednostka miary	2023
Zasiłki okresowe	ilość osób	17
Zasiłki celowe	ilość rodzin	32
Posiłek w szkole i w domu	ilość osób	22
Dodatki mieszkaniowe	ilość rodzin	5
Rodziny zastępcze	ilość rodzin	1
Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze	ilość osób	1
Domy Pomocy Społecznej	ilość rodzin	3
Schronienie	ilość rodzin	4
Praca socjalna	ilość osób	194

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy w Baranowie.

Jak wynika z powyższych danych, na terenie gminy Baranowo realizowane są świadczenia, które wspierają rodziny egzystujące na jej terenie. Dzięki przyznanym świadczeniom, a także możliwości podejmowania prac socjalnych, liczba osób zagrożonych ubóstwem energetycznym może maleć. Biorąc pod uwagę aspekt zapotrzebowania energetycznego, gmina Baranowo podejmowała działania, które miały na celu wsparcie osób wykorzystujących poszczególne nośniki energii do codziennego funkcjonowania. W tym celu w 2023 r. dla mieszkańców Gminy Baranowo wypłacane były świadczenia w postaci:

- dodatku gazowego – do Urzędu Gminy Baranowo wpłynęło 10 wniosków o wypłatę refundacji podatku VAT. Refundację otrzymały 3 rodziny. Wypłacono kwotę 1 508,72 zł.
- dodatku elektrycznego – do Urzędu Gminy Wpłynęły 4 wnioski o wypłatę dodatku elektrycznego, z czego jeden wniosek rozpatrzono negatywnie.

Świadczenie wychowawcze

Pomimo faktu, iż od czerwca 2022 roku wypłatą świadczenia wychowawczego zajmuje się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie nadal odpowiada za wypłatę świadczeń wychowawczych przyznanych decyzją Wojewody Mazowieckiego w ramach koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego. W 2023 roku wydatki na realizację tych świadczeń wyniosły 43 999,38 zł.

Pomoc Żywnościowa

W ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Ośrodek Pomocy Społecznej realizował Podprogram 2021+, w ramach którego wydawano skierowania do pomocy żywnościowej. Pomoc była skierowana do osób najbardziej potrzebujących, czyli tych, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, spełniających kryteria określone w art. 7 ustawy

o pomocy społecznej, a ich dochód nie przekraczał 235% kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy społecznej, tj. 1 823,60 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1 410,00 zł dla osoby w rodzinie. Z tej pomocy skorzystały 323 osoby (119 rodzin).

Opieka wytchnieniowa

W 2023 roku podpisano umowę z Wojewodą Mazowieckim na realizację Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023. Program ten miał na celu wsparcie członków rodzin oraz opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

- dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
- osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz osobami z orzeczeniami traktowanymi na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

poprzez umożliwienie im skorzystania z doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.

Posiłek w szkole i w domu

Program „Posiłek w szkole i w domu” miał na celu poprawę poziomu życia osób i rodzin o niskich dochodach, poprawę stanu zdrowia dzieci i młodzieży poprzez ograniczenie zjawiska niedożywienia oraz kształtowanie właściwych nawyków żywieniowych. W ramach programu pomocą objęto dzieci z Gminnego Przedszkola w Baranowie, Szkoły Podstawowej w Baranowie, Zawadach, Woli Błędowskiej, Zespołu Szkół Powiatowych w Baranowie oraz placówek oświatowych w Ostrołęce, gdzie uczą się młodzi mieszkańcy gminy Baranowo. Z pomocy w formie posiłku skorzystały 22 osoby. Program obejmował również pomoc w formie zasiłków celowych na zakup żywności, z której skorzystało 13 rodzin na łączną kwotę 6521,00 zł.

5.2. Charakterystyka budynków, wpływająca na efektywność energetyczną.

Kolejnym istotnym elementem diagnozy jest pozyskanie informacji na temat źródeł grzewczych stosowanych w mieszkaniach. Wiadomo, że nowsze źródła ogrzewania są bardziej ekologiczne, posiadają wyższą sprawność i zapewniają lepsze warunki cieplne w okresie zimowym, co przyczynia się nie tylko do poprawy komfortu cieplnego, ale także nie wpływa negatywnie na stan zdrowia.

Do 30 czerwca 2022 r. każdy właściciel domu lub zarządca budynku na terenie kraju był zobligowany do wypełnienia deklaracji CEEB. Dzięki przekazanym danym możliwym jest określenie źródeł ciepła oraz ciepłej wody użytkowej w budynkach na terenie gminy Baranowo. Co więcej na terenie gminy Baranowo w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Ochrony Powietrza przeprowadzona została szczegółowa inwentaryzacja źródeł ciepła, a jej wyniki zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4. Wyniki inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie gminy Baranowo.

Rodzaj źródła		ROK SPRAWOZDAWCZY 2023	
		Liczba [szt.]	Powierzchnia użytkowa [m2]
kotły opalane węglem (wpisujemy dane dla kotłów, w których spalany jest wyłącznie węgiel)	liczba kotłów spełniających wymogi ekoprojektu lub wymogi klasy 5	146	18374
	liczba kotłów klasy 4	0	0
	liczba kotłów klasy 3	208	23578,9
	liczba kotłów bezklasowych*	65	6825
	brak informacji **	0	
	Suma wszystkich	419	64314,9
kotły opalane drewnem (wpisujemy dane dla kotłów, w których spalane jest wyłącznie drewno)	liczba kotłów spełniających wymogi ekoprojektu lub wymogi klasy 5	33	4126
	liczba kotłów klasy 4	100	12438
	liczba kotłów klasy 3	203	25056,46
	liczba kotłów bezklasowych*	161	8906
	brak informacji **	0	
	Suma wszystkich	497	50526,46
kotły opalane paliwami stałymi (w których spalane są naprzemiennie	liczba kotłów spełniających wymogi ekoprojektu lub wymogi klasy 5	28	4502,43

Rodzaj źródła		ROK SPRAWOZDAWCZY 2023	
		Liczba [szt.]	Powierzchnia użytkowa [m2]
różne rodzaje paliw stałych np. drewno i węgiel)	liczba kotłów klasy 4	45	5876
	liczba kotłów klasy 3	106	15541
	liczba kotłów bezklasowych*	301	14464
	brak informacji **	192	
	Suma wszystkich	480	40383,43
kotły opalane pelletem	Suma wszystkich	70	7254,43
kotły gazowe	Suma wszystkich	186	20214,56
kotły olejowe	Suma wszystkich	13	6725
ogrzewanie elektryczne	Suma wszystkich	9	2040
sieć ciepłownicza	Suma wszystkich	0	160
pompa ciepła	Suma wszystkich	29	3374
kolektory słoneczne	Suma wszystkich	176	27328,33
piec	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	16	1749

Rodzaj źródła		ROK SPRAWOZDAWCZY 2023	
		Liczba [szt.]	Powierzchnia użytkowa [m2]
piecokuchnia	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	152	11235,86
kominek	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	39	3944,54
piec kaflowy	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	91	7129
piec wolnostojący	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	64	7138
inne (np. kozy, trzony, itp.)	Suma wszystkich	0	0
	SUMA (Liczba wszystkich źródeł ciepła na terenie gminy)	2241	253517,51
	Liczba wszystkich lokali/budynków, dla których nie udało się zebrać informacji	192	

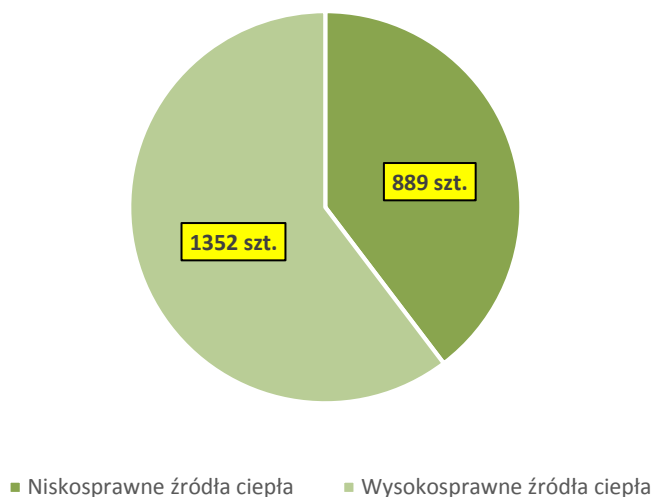
Źródło: Urząd Gminy Baranowo.

Jak wynika z powyższej tabeli, na terenie gminy Baranowo udało się zinwentaryzować 98% wszystkich źródeł ciepła. Należy zaznaczyć, iż samych źródeł ciepła jest często więcej niż budynków mieszkalnych i usługowych, co wynika z faktu, iż w jednym budynku może być więcej urządzeń grzewczych. W celu podsumowania ilości źródeł ciepła, które spełniają dopuszczalne normy i posiadają minimum 3 klasę jakości, w poniższej tabeli zawarto zestawienie rodzajów i klas poszczególnych źródeł ciepła, w podziale na kotły nisko- i wysoko-sprawne.

Tabela 5. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Baranowo na nisko- i wysokosprawne.

Rodzaj ogrzewania i nośnik energii	Niskosprawne źródła ciepła	Wysokosprawne źródła ciepła
węgiel (CO)	65	354
drewno (CO)	161	336
węgiel i drewno (CO)	301	179
inne źródła ciepła (gaz, olej opałowy, pelet, OZE)	362	483
suma:	889	1352

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 3. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Baranowo na nisko- i wysokosprawne.

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z powyższego podsumowania, na 2241 urządzeń grzewczych 889 definiowanych jest jako niskosprawne źródła ciepła. Stanowi to niemal 40% wszystkich urządzeń grzewczych, a fakt ich liczego występowania przyczyniać się będzie do wzrostu ilości paliwa niezbędnego do zapewnienia komfortu cieplnego, co przekładać się będzie na wyższe koszty ogrzewania, co w efekcie potęgować będzie problem ubóstwa energetycznego. W związku z powyższym zaleca się prowadzenie działań mających na celu wymianę niskosprawnych źródeł grzewczych.

Należy pamiętać, iż zgodnie z mazowiecką uchwałą antysmogową

- od 1 stycznia 2023 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno nie spełniających wymogów dla klas 3, 4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012,
- od 1 stycznia 2028 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012,
- użytkownicy kotłów klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012 będą mogli z nich korzystać do końca ich żywotności,
- posiadacze kominków musieli wymienić je do końca 2022 roku na takie, które spełniają wymogi ekoprojektu, lub wyposażyć je w urządzenie ograniczające emisję pyłu do wartości określonych w ekoprojekcie.

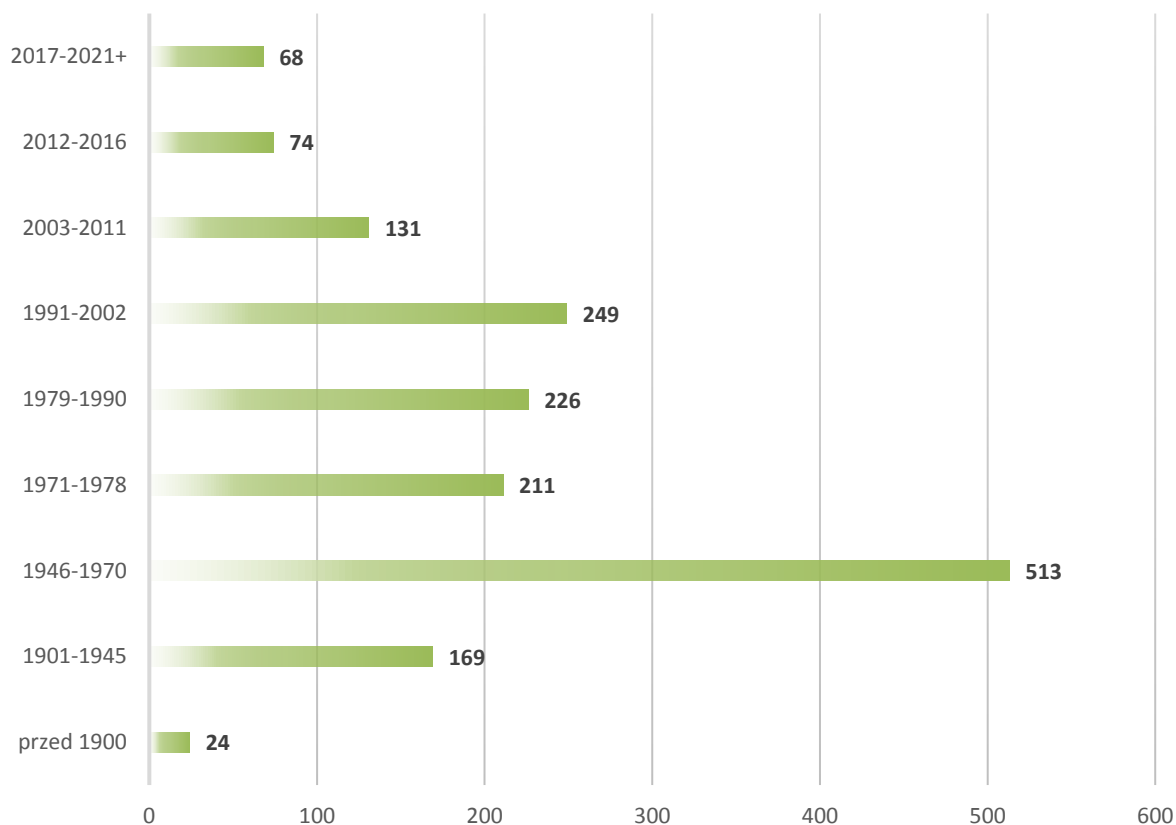
Kolejnym aspektem wymagającym analizy był stan techniczny budynków na terenie omawianej gminy. W celu weryfikacji stanu technicznego budynków znajdujących się na terenie gminy Baranowo dokonano ich analizy pod względem roku budowy. Okres budowy powiązany jest ściśle z wykorzystywaną technologią budowlaną, a także normami budowlanymi, co przekłada się bezpośrednio na klasę efektywności rozpatrywanych budynków. Liczbę nieruchomości w podziale na poszczególne okresy budowy przedstawiono poniżej.

Tabela 6. Liczba budynków mieszkalnych wg roku budowy.

Lp.	Rok budowy	Liczba budynków
1.	przed 1900	24
2.	1901-1945	169
3.	1946-1970	513

Lp.	Rok budowy	Liczba budynków
4.	1971-1978	211
5.	1979-1990	226
6.	1991-2002	249
7.	2003-2011	131
8.	2012-2016	74
9.	2017-2021+	68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 4. Liczba obiektów mieszkalnych wg roku budowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wynika z powyższych danych, przeważająca część budynków, bo aż 1143 (68,6%) powstała przed rokiem 1990. Około 706 (42,4%) budynków powstała przed rokiem 1970. Przekłada się to na niezadowalający stan techniczny i termiczny budynków, co generować

może konieczności prowadzenia na ich obszarze gruntownych prac termomodernizacyjnych. Można zatem założyć, iż poprawa ich klasy energetycznej może zostać zrealizowana poprzez np. docieplenie wybranych przegród zewnętrznych lub wymianę stolarki okiennej i drzwiowej.

W celu określenia skali ubóstwa energetycznego w następnych rozdziałach skorelowano informacje dotyczące cech społeczno-gospodarczych ze stanem i efektywnością energetyczną obiektów budowlanych, uwzględniając działania terenowe, potwierdzające zasadność wyciągniętych wniosków.

6. Raport z realizacji prac terenowych

Liczba gospodarstw domowych ubogich energetycznie (%) w porównaniu do ogółu:

Na podstawie złożonych deklaracji dotyczących opłat za gospodarkę odpadami, danych GUS i TERYT, przyjmuje się, że na dzień 31.12.2023 r. na terenie gminy Baranowo znajduje się 1941 gospodarstw domowych, gdzie zamieszkuje aktualnie 5963 mieszkańców.

Zgodnie z definicją przyjętą w metodyce za osoby ubogie energetycznie przyjęto takie, które jednocześnie:

- Posiadają niskie dochody,
- Ponoszą wysokie wydatki energetyczne (wysokość wydatków na ogrzewanie i energię elektryczną przekracza 10% dochodu),
- Zamieszkują budynki o niskiej efektywności energetycznej.

Opierając się na pozyskanych danych liczbowych, których źródło oraz wartości zaprezentowano w poprzedniej części diagnozy, udało się stworzyć wstępną listę adresów gospodarstw potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Następnie podjęto pracę w terenie, w celu weryfikacji stanu faktycznego. W pierwszej kolejności poddano ocenie stan techniczny budynku, potem przeprowadzono wywiad z mieszkańcami.

Do przeprowadzenia Diagnozy uwzględniono zarówno pozyskane w trakcie wywiadu z mieszkańcami informacje, jak również wnioski z obserwacji, gdyż nie wszyscy respondenci chcieli udzielić odpowiedzi. W trakcie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że aktualnie ubogich energetycznie gospodarstw domowych jest **291** co stanowi około **15%** ich ogółu.

W aktualnej sytuacji gospodarczej, gdzie obserwujemy bardzo duży wzrost cen energii, poziom ubóstwa energetycznego na terenie całego kraju, jak również w gminie Baranowo w najbliższym czasie na pewno wzrośnie.

Ogrzewanie w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym:

Źródłem ciepła stosowanym przez gospodarstwa ubogie energetycznie są głównie kotły na paliwo stałe, pozaklasowe, w których spalane jest przede wszystkim drewno węgiel kamienny.

Udział wydatków energetycznych w wydatkach ogółem gospodarstw domowych.

Dla większości mieszkańców wydatki na pokrycie kosztów energii – zarówno energii elektrycznej, jak i energii przeznaczonej na cele ogrzania mieszkań, nie stanowią problemu, natomiast dla około 11% stanowią one więcej niż 10% całkowitego dochodu gospodarstwa.

Około 80% spośród gospodarstw ubogich energetycznie jest w stanie ponieść wydatki na energię, kosztem ograniczenia innych wydatków. Są miesiące, w których koszty energii są bardziej odczuwalne w budżecie domowym – zazwyczaj w okresie zimowym koszty te znacznie wzrastają, gdy zużywa się więcej energii na oświetlenie i do celów grzewczych. Natomiast ponad 20% spośród tych gospodarstw ponosi wysokie bądź bardzo wysokie koszty energii w stosunku pozostałych wydatków i często nie ma możliwości zapłacenia rachunków kosztem innych potrzeb. Wydatki na energię stanowią wysoki odsetek ogólnych kosztów tych gospodarstw, ponieważ sprzęty, jak i oświetlenie przez nie używane są zazwyczaj nieenergooszczędne, a budynki w których mieszkają wymagają docieplenia ścian i stropów lub wymiany stolarki okiennej i drzwiowej.

7. Rola gminy w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego.

Nadrzędnym działaniem mającym na celu pomoc narażonym na ubóstwo energetyczne powinien być system dopłat bezpośrednich, przede wszystkim umożliwiający przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych znajdujących się w złym stanie technicznym, a także na wymianę starych, nieefektywnych systemów i instalacji grzewczych oraz urządzeń elektrycznych. Bardzo ważnym działaniem jest także doradztwo w kwestii prawidłowych zachowań sprzyjających efektywnemu wykorzystaniu energii. Działania termomodernizacyjne często wymagają dużych nakładów finansowych i zazwyczaj cechuje je również długi okres zwrotu. W wielu przypadkach właściciele budynków

nie dysponują określonymi środkami finansowymi na przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych, a wiele osób wynajmujących mieszkania, nie planuje działań modernizacyjnych, z uwagi na to iż owe działania remontowe w okresie najmu nie „zwrócą się”. Warto również tutaj podkreślić, że dla mniejszych ulepszeń termomodernizacyjnych np. docieplenia tylko ścian zewnętrznych koszty robót (w tym wybór wykonawcy) są bardzo wysokie. W tym aspekcie pomocne okazało by się długoterminowe, łatwe w uzyskaniu i niskoprocentowe kredytowanie prac termomodernizacyjnych.

Wdrożenie proponowanych instrumentów wymaga od gminy inicjatywy. Niezbędne jest pozyskanie dodatkowej informacji o warunkach mieszkaniowych w celu zidentyfikowania gospodarstw, które potrzebują wsparcia, wypracowanie formy pomocy dla tych gospodarstw, stworzenie w gminie kompetencji technicznych niezbędnych do doradztwa energetycznego i na końcu monitorowanie efektów programu.

Gmina Baranowo realizuje rządowy program „Czyste Powietrze”. Głównym jego celem jest zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez domy jednorodzinne. Program daje możliwość uzyskania wsparcia finansowego przez właścicieli domów jednorodzinnych na ocieplenie budynków, wymianę okien czy na wymianę starego kotła grzewczego. Program zachęca mieszkańców do działań ograniczających emisję szkodliwych dla zdrowia i środowiska zanieczyszczeń powietrza. Działania te nie tylko pomogą chronić środowisko, ale dodatkowo zwiększają domowy budżet, dzięki oszczędnościom finansowym. Narzędziem w osiągnięciu celu jest dofinansowanie przedsięwzięć realizowanych przez beneficjentów uprawnionych do podstawowego, podwyższonego i najwyższego poziomu dofinansowania. Gmina Baranowo zachęca i wspiera swoich mieszkańców przy przygotowaniu i składaniu niezbędnych wniosków. Wszyscy właściciele nieruchomości jednorodzinnych zainteresowani programem „Czyste powietrze” mogą skorzystać z bezpłatnych konsultacji w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym, który mieści się w Urzędzie Gminy w Baranowie, w pokoju 30 i otwarty jest w godzinach pracy urzędu.

Według stanu na dzień 30.06.2024 r. w ramach omawianego Programu zostało złożonych 342 wniosków o dofinansowanie. Za pośrednictwem Punktu konsultacyjno-informacyjnego w Urzędzie Gminy Baranów w 2021 r. złożono 17 wniosków o dofinansowanie, w 2022 r. złożono 31 wniosków, a w 2023 r. aż 83 wnioski o dofinansowanie. Należy zaznaczyć tu, iż 69 wniosków dotyczyło wymiany pieca, a 14 wniosków termomodernizacji budynków. W roku 2024 złożono łącznie 74 wnioski, w tym 61 na wymianę pieca i 13 na termomodernizację

Aby gmina skutecznie mogła rozwiązywać problem ubóstwa energetycznego konieczne jest usieciowienie systemu pomocy społecznej. Oznacza to poprawę współpracy ośrodka pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi, kościołami itp. oraz wymianę informacji i koordynację działań pomiędzy nimi. Istotna jest również współpraca OPS z innymi podmiotami publicznymi, takimi jak placówki oświatowe, placówki zdrowia itp. Szczególnie ważne jest, aby OPS posiadał pełną informację o stanie budynków w gminie. Wywiady z mieszkańcami budynków w najgorszym stanie mogą być cennym uzupełnieniem wiedzy o osobach potencjalnie zagrożonych ubóstwem energetycznym.

Działania gminy mające na celu ograniczenie ubóstwa energetycznego mogą być uwzględnione w Gminnym Programie Rewitalizacji, a także w Programie Gospodarki Niskoemisyjnej.

8. Identyfikacja potrzeb inwestycyjnych w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, które zamieszkują gospodarstwa zagrożone ubóstwem energetycznym.

W celu oszacowania kosztów niezbędnych przedsięwzięć niskoemisyjnych kierowano się wskaźnikami określonymi w „Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla gmin”:

Tabela 7. Wskaźniki umożliwiające oszacowanie kosztów inwestycji.

Lp.	Inwestycje	Wskaźnik kosztowy zł/m ²	Wskaźnik kosztowy zł/m ² p.u.
1.	wymiana okna (standard nie mniejszy niż $U = 0,9 \text{ W/m}^2/\text{K}$)	945 – 1 330	-
2.	docieplenie dachu wełną mineralną (materiał + robocizna)	85 - 95	-
3.	docieplenie ścian wełną mineralną (materiał + robocizna)	207 - 245	-
4.	docieplenie ścian styropianem (materiał + robocizna)	173 - 200	-
5.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	190 - 466
6.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	317 - 777
7.	kocioł gazowy z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	52 - 107
8.	kocioł gazowy z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	86 - 178

Źródło: Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, KAPE.

Wykorzystując wskaźniki z powyższej tabeli oszacowano wysokość kosztów koniecznych do poniesienia w celu poprawy sytuacji osób potencjalnie dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego. Wysokość kosztów zestawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 8. Oszacowanie kosztów inwestycji niskoemisyjnych.

Lp.	Inwestycje	Wskaźnik kosztowy zł/m ²	Ilość m ²	Maksymalny koszt inwestycji [zł]	Wskaźnik kosztowy zł/m ² p.u.	Ilość [szt.]	Maksymalny koszt inwestycji [zł]
1.	wymiana okna (standard nie mniejszy niż $U = 0,9 \text{ W/m}^2/\text{K}$)	945 – 1 330	7260	7740600,00	-	-	-
2.	docieplenie dachu wełną mineralną (materiał + robocizna)	85 - 95	31719	3013305,00	-	-	-
3.	docieplenie ścian wełną mineralną (materiał + robocizna)	207 - 245	72750	17823750,00	-	-	-
4.	docieplenie ścian styropianem (materiał + robocizna)	173 - 200	72750	17823750,00	-	-	-
5.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	-	-	190 - 466	889	414 274,00
6.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	-	-	317 - 777	889	690 753,00
7.	kocioł gazowy z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	-	-	52 - 107	889	95 123,00
8.	kocioł gazowy z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	-	-	86 - 178	889	158 242,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Metodyki analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, KAPE.

9. Podsumowanie.

Przedmiotowa analiza stanowi punkt wyjścia oraz podstawę do podejmowania działań zmierzających do redukcji skali ubóstwa energetycznego i poprawy jakości życia mieszkańców gminy Baranowo.

Ubóstwo energetyczne jest ściśle związane z niską emisją i smogiem. Rodziny mieszkające w domach o niskim standardzie energetycznym potrzebują dużo taniej energii. Tania energia oznacza spalanie paliw niskiej jakości w piecach, które nie spełniają norm, co generuje zanieczyszczenie, obniża jakość życia i je skraca – wszystkim, którzy mieszkają w danym gospodarstwie domowym, ale także w sąsiedztwie. Zwalczanie ubóstwa energetycznego nie jest zatem problemem osób ubogich, ale leży w interesie wszystkich grup społecznych.

Aby oszacować skalę ubóstwa energetycznego na terenie gminy Baranowo zgodnie z definicją zawartą w metodyce, przyjęto następujące kryteria:

- niskie dochody gospodarstwa domowego,
- wysokie wydatki energetyczne,
- niska efektywność energetyczna budynku.

W trakcie przeprowadzonej diagnozy stwierdzono, że na obszarze gminy Baranowo jest 15% ubogich energetycznie gospodarstw domowych.

Do działań, które pomogą ograniczyć ubóstwo energetyczne na terenie gminy Baranowo należy zaliczyć system dopłat bezpośrednich, przede wszystkim umożliwiający przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych znajdujących się w złym stanie technicznym, a także na wymianę starych, nieefektywnych systemów i instalacji grzewczych oraz urządzeń elektrycznych, a także doradztwo w kwestii prawidłowych zachowań sprzyjających efektywnemu wykorzystaniu energii.

Gmina Baranowo przeciwdziała ubóstwu energetycznemu poprzez zarówno pomoc finansową realizowaną ze środków własnych i zewnętrznych, jak również niefinansową, która skupia się głównie na edukowaniu mieszkańców w zakresie możliwości uzyskania dofinansowań do wymiany źródeł ogrzewania na ekologiczne czy możliwości uzyskania dofinansowania do termomodernizacji budynku. Gmina regularnie organizuje spotkania informacyjne i konsultacje w ramach rządowego Programu Priorytetowego Czyste Powietrze.

Duży udział dotacji na termomodernizację i wymianę źródła ciepła na bardziej ekologiczne powinien przyczynić się do trwałej poprawy jakości życia ubogich energetycznie rodzin i społeczności lokalnej. Tak wszechstronna pomoc jest jednak bardzo droga i wobec skromnego budżetu programu obejmie jedynie niewielką część gospodarstw ubogich energetycznie. Działania termomodernizacyjne często wymagają dużych nakładów finansowych i zazwyczaj cechuje je również długi okres zwrotu. W wielu przypadkach właściciele budynków nie dysponują określonymi środkami finansowymi na przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych, a wiele osób wynajmujących mieszkania, nie planuje działań modernizacyjnych, z uwagi na to iż owe działania remontowe w okresie najmu nie „zwrócą się”. Warto również tutaj podkreślić, że dla mniejszych ulepszeń termomodernizacyjnych np. docieplenia tylko ścian zewnętrznych koszty robót (wybór wykonawcy) są bardzo wysokie. W tym aspekcie pomocne okazało by się długoterminowe, łatwe w uzyskaniu i niskoprocentowe kredytowanie prac termomodernizacyjnych.

Dominującą grupą ubogich energetycznie są gospodarstwa prowadzone przez osoby w wieku poprodukcyjnym. O ile wysokość dochodów emerytów jest w dużej mierze od nich niezależna, o tyle można zakładać, że większa mobilność mogłaby się przyczynić do lepszego dopasowania wielkości lokalu do jedno- czy dwuosobowych gospodarstw domowych. Nie jest to łatwe gdyż, istnieją czynniki kulturowe - „nie przesadza się starych drzew”. W przypadku tej grupy jedynym sensownym wsparciem wydaje się pomoc społeczna oraz zwiększenie świadczeń emerytalnych.

Niezwykle ważnym wynikiem przedstawionym w raporcie jest struktura paliw wykorzystywanych przez gospodarstwa ubogie energetycznie. Najczęściej są to paliwa brudne, tj. węgiel oraz drewno, dlatego gmina Baranowo szczególnie skupić się musi na zmianie paliw na emitujące mniej zanieczyszczeń i bardziej ekologiczne. Skala ubóstwa materialnego jak również niski standard energetyczny budynków mieszkalnych gospodarstw ubogich energetycznie powoduje, że ryzykowne jest forsowanie wymiany istniejących źródeł na drogie w zakupie pompy ciepła, które w przypadku gorzej docieplonych domów mogą być też drogie w użytkowaniu, tak więc należy promować znacznie tańsze ekologiczne kotły na pelet, ogrzewanie elektryczne z zasobnikiem ciepłej wody (zużywające energię w taniej taryfie) i kolektory słoneczne.

Ważną rolę w zapobieganiu ubóstwu energetycznemu odgrywa również kwestia świadomości społecznej w zakresie ochrony środowiska, ochrony powietrza i oszczędności energii, które dla wielu są zagadnieniami bliżej nieznanymi. Konieczna jest intensywna edukacja

ekologiczna obywateli w zakresie wyżej wymienionych kwestii, uświadomienie społeczności korzyści wynikających z zakresu działań termomodernizacyjnych, energooszczędnych i ekologicznych, a także wskazanie możliwych instrumentów finansowania.

Podsumowując, do działań, które pomogą ograniczyć ubóstwo energetyczne na terenie gminy Baranowo zaliczyć więc można:

- Zachętę mieszkańców do czynnego udziału w programie „Czyste Powietrze” oraz wsparcie w procesie składania wniosków,
- Termomodernizację budynków komunalnych,
- Stosowanie energooszczędnych źródeł światła na poziomie użytkowania domowego,
- Likwidację bądź ograniczenie użytkowania energochłonnych urządzeń,
- Racjonalne użytkowanie urządzeń elektrycznych będące efektem właściwej edukacji społeczeństwa.